

Aktiv i hverdagen

- oplæg til et nyt koncept for dagtilbud

1. Indledning

Københavns Kommunes dagtilbud til ældre hjemmeboende borgere er til debat efter Sundheds- og Omsorgsudvalgets vedtagelse af en ny ældrepolitik i oktober 2007. Et af målepunkterne i den nye ældrepolitik er, at Københavns Kommune udarbejder en strategi for udvikling af dagtilbud for hjemmeboende ældre. Dette notat skal ses som et startskud til en debat om et fornyet og tidssvarende aktivitetsbaseret dagtilbud.

Træning og Aktivitet København, der har det faglige ansvar for indhold og organisering af dagtilbuddet, ønsker med dette oplæg at præsentere et koncept, som kan være udgangspunkt for en udviklingsproces på området i årene 2008 - 2009. Målet med processen er implementering af et aktivitetsbaseret dagtilbud, der - i samspil med kommunens øvrige tilbud - tilgodeser de ønsker og krav, som nutidens ældre kan stille til den kommunale service på dagtilbudsområdet. Udviklingsprocessen omfatter såvel aktiviteterne på de nuværende dagcentre som på daghjem.

Der er gennem de seneste år udarbejdet flere forslag til en modernisering af dagtilbuddet i Sundheds- og Omsorgsforvaltningens regi. I udarbejdelsen af dette notat har vi støttet os til Rapport om Dagtilbud udgivet af Kvalitetsstaben i marts 2004, til oplæg fra arbejdsgruppen vedrørende rehabilitering, træning og dagtilbud i efteråret 2006 (forarbejde til ældrepolitikken), til rapport om evaluering af samspillet mellem institutionerne i Randersgade fra marts 2006, samt til resultaterne fra en workshop om dagtilbud med inviterede nøglepersoner afholdt i juni 2007.

2. Sammenfattende principper for fremtidens dagtilbud

Nedenfor gengives i overskriftsform hovedpunkterne i notatets forslag til et fornyet dagtilbud. I de efterfølgende afsnit gennemgås de enkelte punkter mere uddybende.

Formålet med dagtilbuddet skal være at:

- Understøtte det gode, sunde og lange ældreliv
- Tilbyde aktiviteter, der tilgodeser den enkelte borgers ressourcer, behov og interesser, og som medvirker til, at borgeren kan leve et aktivt og selvstændigt liv
- Tilbyde et bredt udvalg af aktiviteter med fokus på betydningsfulde aktiviteter for borgerne under fleksible rammer (fx lokaler, indhold, mødetider og kørsel)
- Indeholde sundhedsfremmende og forebyggende tilbud mhp. at øge borgerens handlekompetencer

Målgruppen for dagtilbuddet

- Målgruppen er fortrinsvis borgere, der modtager hjemmehjælp (Ældrepolitikens grp. 2 og 3).

Organiseringen af dagtilbuddet betyder at:

- Der er et centralt center i hvert lokalområde, hvortil der er knyttet en række satellitter placeret i borgernes nærmiljø – fx i ældreboligkomplekser, klubber og på plejehjem
- Der er en tværfagligt sammensat medarbejdergruppe med spidskompetencer for aktivitet og viden om lokalområdets tilbudsvifte (kommunale/frivillige)
- Der er samarbejde med alle interessenter i lokalområdet om udvikling og drift af aktiviteter, der er meningsfulde for lokalområdets ældre borgere
- Der er udgående funktioner for medarbejderne fx til borgernes hjem (inkl. plejehjem), klubber og egne satellitter
- Der er brugerdemokrati i forhold til indhold og organisering af aktiviteterne

Visitation til dagtilbud

- Dagtilbuddet er et visiteret tilbud, som er opdelt i en 3 måneders vurderingsperiode i dagtilbuddet og evt. et efterfølgende længerevarende tilbud. Der visiteres til efterfølgende længerevarende tilbud i dagtilbuddet, mens længerevarende tilbud fx i satellitter og klubber er åbne tilbud.

2.1 Formål for dagtilbud

Ældrepolitikens vision om at være foregangsby for et godt, sundt og langt ældreliv skal afspejles i de tilbud, Sundhedsforvaltningen har til hjemmeboende borgere.

Et aktivt hverdagsliv, hvor ældre mennesker arbejder med meningsfulde aktiviteter, opbygger og fastholder sociale relationer og deltager i samfundslivet, er medvirkende til at have et godt, langt og sundt ældreliv. At være aktiv hver dag betyder, at borgeren i sin dagligdag udfører de gøremål og aktiviteter, der opleves som meningsfulde for den enkelte - fx at tilberede sine måltider, at deltage i gymnastik eller at gå en tur i haven.

Københavns Kommunes samlede dagtilbud skal give de ældre borgere mulighed for at deltage i aktiviteter, der tilgodeser den enkelte borgers ressourcer, behov og interesser, og som medvirker til at borgeren kan leve et aktivt og selvstændigt liv.

2.2 Målgruppe

Alle ældre borgere, der har gavn af – eller behov for - støtte til at leve et aktivt og selvstændigt hverdagsliv, skal have muligheden for at deltage i et eller flere af kommunens dagtilbud.

Livssituationer ændrer sig med jævne mellemrum for alle mennesker. Nogle situationer er vanskelige at overvinde fx hvis man mister sin samlever, går på pension eller oplever sygdom/funktionstab. Fælles for nye livssituationer er imidlertid, at man skal beherske nye kompetencer, der svarer til ens nye livssituation. Deltagelse i et midlertidigt eller permanent dagtilbud kan medvirke til at fastholde eller øge det ældre menneskes

funktionsevne, til at skabe nye relationer og til at skabe livskvalitet uanset livssituation.

Målgruppen for dagtilbuddet vil være meget bred – fra borgere med behov for lidt støtte, fx vedligeholdende træning eller opbygning og fastholdelse af sociale relationer til borgere med færre ressourcer, der har behov for pleje og omsorg for at kunne forblive i egen bolig.

For at skabe sammenhæng til andre tilbud og for at tage højde for evt. forskelle i sundhedstilstanden imellem lokalområderne – og dermed lokale forskelle i behovet for dagtilbud – skal antallet af pladser i fremtiden dimensioneres efter antallet af borgere i Ældrepolitikens grp. 2 og 3 (borgere med behov for lettere hjælp og borgere med behov for megen hjælp).

2.3 Visitation

Dagtilbuddet skal være et visiteret tilbud. Selve visitationen finder dog først sted efter en vurderingsperiode på fx 3 måneder. Det skaber den fordel, at dagtilbuddet bliver åbent i vurderingsperioden både for borgere, der selv henvender sig, og for borgere der kommer i dagtilbuddet efter henvendelse fra fx visitatorer, forebyggende medarbejdere, og hjemmeplejen.

I vurderingsperioden deltager borgeren i dagtilbuddets aktiviteter og efter vurderingsperioden kan borgeren og medarbejderne sammen vurdere, hvilket opfølgende tilbud, der vil det bedste på kort eller længere sigt. Det kan fx være et længerevarende tilbud på dagcentret, et åbent tilbud i en satellit, eller et helt andet tilbud, som er relevant for netop denne borger.

Vurderingsperioden åbner også for medarbejdernes mulighed for at foretage en faglig vurdering og dermed en bedre rådgivning af den enkelte borger.

Hvis borgeren har behov for et længerevarende dagtilbud, et dagtilbud i eget hjem (incl. plejehjem), eller måske et træningsforløb, visiteres dette af det lokale visitationsteam.

Hvis borgeren derimod ønsker at engagere sig i en klub, at deltage i aktiviteter i den lokale satellit, eller deltage i den lokale nærgymnastik, kan medarbejderne hjælpe borgerne videre til dette åbne tilbud.

2.4 Indhold

Dagtilbuddene skal bestå af aktiviteter, der opleves meningsfulde for borgerne og som fremmer sociale relationer. Fra en undersøgelse om ældres aktiviteter¹ ved vi, at meningsfulde aktiviteter relaterer sig til køn, og at det er vigtigt, at der er en individuel tilpasset blanding af aktiviteter - sammen med andre - eller alene.

Det faglige indhold i dagtilbuddet bør derfor være baseret på individuelt valgte

¹ Undersøgelse om *Aktivitetens betydning for ældre* af ergoterapeut og MSc. Karen Hedvig Legarth
Baseret på data fra Glostrupundersøgelsen

aktiviteter, der fx:

- har et sundhedsfremmende og forebyggende sigte i forhold til at kunne leve et aktivt og selvstændigt liv
- giver nye kompetencer til deltagerne
- foregår såvel indendørs som udendørs
- foregår i et center med flere tilbud eller i borgernes nærmiljø
- foregår individuelt eller i sociale fællesskaber
- understøtter basale behov for god og sund kost og for træning/motion

Borgerne skal selv være med til at vælge – og skabe - de aktiviteter, der foregår. Medarbejdernes rolle er at kunne inspirere og fremme aktiviteter, der fx styrker den enkeltes funktionsevne og de sociale relationer i mellem deltagerne.

Indsatsen i de visiterede tilbud skal løbende dokumenteres. For de borgere, der er visiteret til et længerevarende tilbud skal der opstilles formål for indsatsen, og indsatsen skal løbende evalueres og justeres sammen med borgeren.

2.5 Medarbejderkompetencer

I et dagtilbud med ovennævnte formål, målgruppe og indhold bør medarbejdergruppen være sammensat, så der er mange forskellige kompetencer repræsenteret. Helt grundlæggende bør der være empati og menneskekundskab i gruppen, koblet med pædagogiske kompetencer for at kunne motivere borgere i overgangssituationer til at lære nye kompetencer for at kunne mestre deres nye livssituation.

Herudover bør dagtilbuddets medarbejdere have mere specifik viden om meningsfulde aktiviteter og deres betydning for mennesker, viden om udvikling af sociale relationer mellem mennesker, og metodisk viden om hvordan sociale udviklingsprocesser fremmes.

Endelig bør der være konkret viden og færdigheder i forhold til at opfylde de basale behov for sund kost og motion, til at varetage sundhedsfaglige behov og til at kunne udføre de hyppigst valgte udendørs og indendørs aktiviteter.

Medarbejderne i dagtilbuddet bør samlet set have følgende kompetencer:

- generelle pædagogiske kompetencer
- generelle sundhedsfaglige kompetencer
- generelle træningsfaglige kompetencer
- specifikke kompetencer indenfor aktiviteter og sociale relationers betydning
- metodiske kompetencer indenfor sociale udviklingsprocesser
- færdigheder indenfor en vifte af udendørs og indendørs aktiviteter, herunder også færdigheder if. kost og motion

2.6 Organisering

I organiseringen af det fremtidige dagtilbud skal vi finde en ny form, der kombinerer centre med særlige kompetencer med lokale satellitter og klubber, foreninger, aktiviteter og lokale ressourcepersoner.

Udfordringen er at få dagtilbuddet bredt ud i lokalområderne til de boligområder, hvor

de ældre bor og har deres dagligdag. Målet er - på en gang - at få et meget specialiseret tidsafgrænset dagtilbud og en bred vifte af blivende aktivitetstilbud i hvert lokalområde. Viften af blivende aktivitetstilbud bør etableres og drives i samarbejde med det lokale civilsamfund, boligselskaber, tilbud under Folkesundhed København, hjemmeplejen og plejehjem. Det kan fx dreje sig om klubtilbud, nærgymnastik, madklubber eller cafétilbud på et lokalt plejehjem.

Forslaget er, at etablere et centralt center i hvert lokalområde, hvortil der er knyttet en række satellitter placeret i beboerlokaler i ældreboligkomplekser, i lokaler på plejehjem og lign. Medarbejderne fra det centrale center og medarbejdere og frivillige i satellitterne samarbejder om det lokale aktivitetstilbud, herunder også aktivitetstilbuddet i borgernes hjem. På denne måde sikres, at alle dagtilbuddets medarbejdere er i et fagligt udviklingsmiljø, at frivillige lokale kræfter inddrages, og at dagtilbuddet forankres i borgernes lokale miljø. Sidstnævnte er en forudsætning for at kunne give rammer og muligheder for opretholdelsen af stabile sociale netværk.

Centeret kunne med fordel være lokaliseret i samme bygning som fx sundhedscenter, træningscenter, sygeplejeklinik og hjemmepleje. Det ville være med til at lette overgangen mellem de forskellige tilbud og sikre sammenhæng for borgerne, ligesom det ville forenkle koordineringen mellem tilbuddene og skabe grobund for en faglig synergieffekt.

2.7 Sammenhæng og koordinering

Der bør sikres en tæt sammenhæng mellem offentlige og frivillige tilbud, ligesom der bør sikres en tæt sammenhæng og koordination mellem de enkelte kommunale tilbud. Sammenhængen mellem de kommunale tilbud kan sikres via P/O-kontorenes visitation, og de forebyggende medarbejdere kan informere borgerne i målgruppen om dagtilbuddet.

Sammenhængen mellem de offentlige og frivillige tilbud kan sikres via medarbejderne, der har tilknytning såvel til de små satellitter som det centrale center. De små satellitter bør være åbne tilbud for målgruppen uden visitation.

3. Den videre proces

Som tidligere nævnt er dette notat ment som et startskud til en debat om fremtidens dagtilbud. Oplægget har foreløbig været drøftet på borgmesterens strategiseminar den 27. maj. Fremtidens dagtilbud drøftes med medlemmerne af ældrerådene den 12. juni og med koncerncheferne den 18. juni. Endelig er dagtilbuddet på Sundheds- og Omsorgsudvalgets dagsorden den 26. juni 2008.

Under forudsætning af Sundheds- og Omsorgsudvalgets godkendelse begynder Træning og Aktivitet herefter udviklingsprocessen med nedsættelse af en central arbejdsgruppe. Deltagere i den centrale arbejdsgruppe vil være ledere fra dagcentre/daghjem, repræsentanter fra ældrekontorer, Pensions- og Omsorgskontorer, ældreråd, Folkesundhed København samt Træning og Aktivitet København. Træning og Aktivitet København er ansvarlige for gennemførelsen af udviklingsprocessen.

